

Actief burgerschap

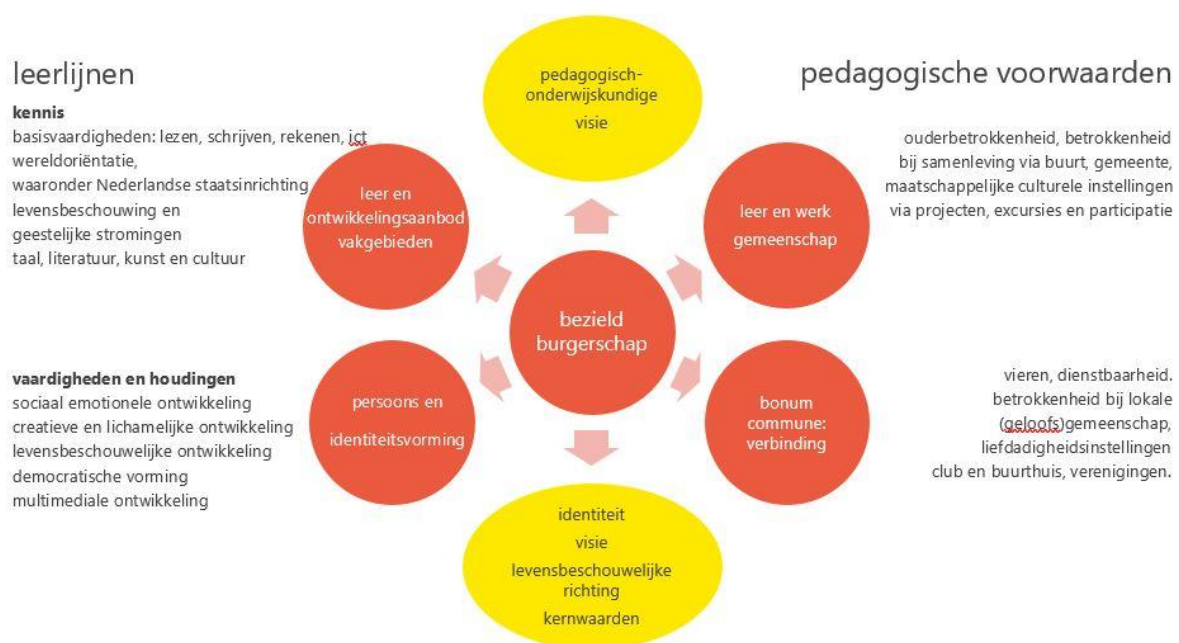
en sociale integratie op de St. Cyriacus

Beziëld burgerschap mijnplein

Op alle *mijnplein*-scholen en kindcentra wordt aandacht voor burgerschap gevraagd. Het bevorderen van verbinding en participatie in de samenleving is van groot maatschappelijk belang. Dit is door de toegenomen individualisatie in de samenleving onder druk komen te staan. Binnen mijnplein is er het verlangen deze algemene en 'functionele' doelstellingen zoals geformuleerd in de wet op het burgerschap door de overheid, in samenhang te brengen met de strategische agenda van *mijnplein*, en in het verlengde daarvan met doelen en visie van het bijzonder onderwijs. Binnen *mijnplein* gaat het dan om katholieke, protestants christelijke en daarmee samenhangende denominaties. Vanuit de bijzondere identiteit van mijnplein kiezen we voor de term Beziëld burgerschap.

Beziëld burgerschap is geen vak apart en evenmin een product. Al ons onderwijs bereidt kinderen voor op de wereld van morgen. Beziëld burgerschapsonderwijs bereidt ook de wereld van morgen voor. De school, de groep hier en nu is een voorproefje van de samenleving van morgen. Het is de oefenplaats waar kinderen ervaren wat goed leven en samenleving kan zijn.

Wij willen kinderen met ons onderwijs voorbereiden op de taken en rollen die ze nu en in de toekomst in de maatschappij vervullen. Beziëld burgerschap bieden wij in samenhang aan verbonden met de pedagogische en onderwijskundige opdracht van de school door kennis, vaardigheden, houding en waarden.

In bovenstaand schema is te vinden hoe de kerndoelen burgerschap gekoppeld zijn aan de leerlijnen en pedagogische voorwaarden op iedere mijnplein-school in samenhang met deze strategische agenda. Iedere mijnplein-school kleurt dit op een eigen manier in passend bij de leerlingpopulatie en omgeving van de school.

Visie op actief beziend burgerschap op de St. Cyriacus

Een belangrijke doelstelling van onze school is dat we kinderen willen begeleiden in de maatschappij. Burgerschapsvorming is het helpen vormen van wie je bent (identiteit), mogelijkheden aanreiken om te kunnen deelnemen aan de samenleving (participatie) en kennis verwerven van en leren omgaan met de principes van democratie.

Onze leerlingen groeien op in een steeds complexere, pluriforme maatschappij. Onze school vindt het van belang haar leerlingen op een goede manier hierop voor te bereiden. Leerlingen maken ook nu al deel uit van de samenleving. Allereerst is kennis van belang, maar daar blijft het niet bij. Vanuit onze identiteit vinden wij het van belang dat leerlingen op een zelfbewuste manier in het leven staan, waarbij ze niet alleen respect hebben voor anderen, maar ook naar anderen omzien. Wij willen leerlingen brede kennis over en verantwoordelijkheidsbesef voor de samenleving meegeven. In de school leren leerlingen samen te leven met anderen.

Kenmerken en leerlingpopulatie

De St. Cyriacus is een dorpschool. Een voorbereiding op de multiculturele samenleving, het hebben van kennis en respect voor andere religies is iets waar wij bewust aandacht aan moeten besteden. In Hoonhorst is er weinig identiteitsverschil. Zowel in etnische achtergrond als geloof hebben we slechts af en toe andere achtergronden in de klas. Via onze methode voor levensbeschouwing en Vierkeerwijzerlessen wordt hier aandacht aan geschonken. Waar mogelijk geven we aandacht en ruimte aan andere culturen en geloven vanuit de dagelijkse omgeving.

Wij willen werken vanuit idealisme (wat je doet, doet ertoe), optimisme (het maakt verschil dat jij er bent) en solidariteit (wij hebben een onderlinge, gezamenlijke verantwoordelijkheid).

De basiswaarden

Het onderwijs op de St. Cyriacus is gebaseerd op basiswaarden en wij bevorderen dat de leerlingen deze toepassen. Op onze school corrigeren wij uitingen van leerlingen, die strijdig zijn met de basiswaarden. De basiswaarden zijn:

- vrijheid van meningsuiting
- gelijkwaardigheid
- begrip voor anderen
- verdraagzaamheid
- autonomie
- iedereen hoort erbij, wij wijzen discriminatie af
- verantwoordelijkheidsbesef

Invalshoeken en doelen

- a. identiteitsvorming aan de hand van levensbeschouwing
 - b. de school als samenleving
 - c. de school als pedagogisch normatief instituut
 - d. de school midden in de samenleving
 - e. kennis nemen en toepassen van politieke en maatschappelijke praktijken (monarchie, dictatuur, democratie, gemeentebestuur en landsbestuur).
 - f. Europees en wereldburgerschap
- Wij voeden onze leerlingen op tot evenwichtige mensen die respectvol (vanuit duidelijke waarden en normen) omgaan met de medemens. Daarom besteden wij veel aandacht aan de sociaal-emotionele ontwikkeling.

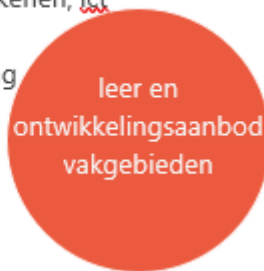
- Wij voeden onze leerlingen op tot mensen die weten wat democratie inhoudt en die daar ook naar handelen. Wij willen dat kinderen leren met elkaar te overleggen, naar elkaar te luisteren en samen te werken.
- Wij voeden onze kinderen op tot mensen die meedoen, participeren, zodat ze actief betrokken zijn op de samenleving en gericht op samenwerking. Het belangrijkste daarbij is het “belangeloos” iets voor een ander (de medemens) doen.
- Wij voeden onze leerlingen op tot mensen die kennis hebben van en respect hebben voor andersdenkenden.
- Wij richten ons op de volledige ontwikkeling van het kind, omdat we willen dat kinderen in aanraking komen met cultuur en daardoor een persoonlijke verrijking en een bredere kijk op de wereld krijgen.

In de praktijk

Op de volgende bladzijden is per onderdeel beschreven hoe het in de praktijk herkenbaar is, in welke groepen en hoe het geborgd wordt.

kennis

basisvaardigheden: lezen, schrijven, rekenen, ict
 wereldoriëntatie,
 waaronder Nederlandse staatsinrichting
 levensbeschouwing en
 geestelijke stromingen
 taal, literatuur, kunst en cultuur

leer en
ontwikkelingsaanbod
vakgebieden

Algemeen:

wat	groep(en)	hoe/borging
Lezen, schrijven, rekenen en wereldoriëntatie	1-8	Lezen, schrijven en rekenen hebben de leerlijnen beschreven in de methode/methodiek (zie ook kwaliteitskaarten). Voor wereldoriëntatie gebruiken we VierKeerWijzer-leerlijn, als zie de specifiek burgerschapbijlage bij dit document.
het aanmoedigen van leerlingen tot het lezen van boeken en het verwerven van kennis via de diverse media en deze kennis in te zetten t.b.v. spreekbeurten/vertelkringen, werkstukken en presentaties	Vanaf groep 1	Bij de VierKeerWijzer thema's gebruiken we actief boeken en andere bronnen. Spreekbeurten en werkstukken worden van tevoren ingepland vanaf groep 5.
kinderen zorgen beurteling voor een wekelijks kranten- of nieuwsartikel, dat zij met de klas bespreken	8	Elke week een vaste dag wordt hiervoor ingepland door de leerkracht.
bezoek gemeentehuis of ander bestuurlijk orgaan of rechtbank, aandacht/contacten met de (kinder)burgemeester en wethouders. kennis van de Staatsinrichting	5-8	Wordt regelmatig waar mogelijk gedaan, ook afhankelijk van deze instanties. Stembureau zit naast school. Bij groep 7-8 gaan we om het jaar naar het gemeentehuis of komen ze op school (bij thema). VierKeerWijzer: Waar woon ik en werkboek Staatsinrichting gr 7-8
het aan de orde laten komen van alle wereldgodsdiensten inclusief hun culturele en religieuze gewoontes en feesten, waar mogelijk aansluitend bij kinderen/gezinnen in de klas of op school en in de omgeving.	1-8	Vanaf gr. 5 kijken we regelmatig het jeugdjournaal. We houden wel in de gaten dat het niet te zwaar wordt voor de kinderen. Zit in VierKeerWijzer en Trefwoord
het gebruik van de methode voor levensbeschouwing "Trefwoord"	1-8	Trefwoord gebruiken we in alle groepen, niet dagelijks, maar wel meerdere keren per week.
aandacht voor de multiculturele samenleving	1-8	Incidenteel door boek of een leerling of actualiteit. We pakken de kansen die we zien. In onze lesmethodes (o.a. Trefwoord)

		komen voorbeelden uit diverse achtergronden en culturen voor.
aandacht voor kunst en cultuur	1-8	deelname Dalfser cultuurnetwerk en aanbod (voorstellingen, museumbezoek) jaarlijks een cultuurdag (takenpakket ICC-er) extra budget voor cultuur (begroting) aansluiten bij plaatselijke en provinciale cultuurprojecten en initiatieven (incidenteel maar wel opgenomen in takenpakket ICC)

vaardigheden en houdingen

sociaal emotionele ontwikkeling
creatieve en lichamelijke ontwikkeling
levensbeschouwelijke ontwikkeling
democratische vorming
multimediale ontwikkeling

wat	groep(en)	hoe/borging
we gebruiken de psycho-fysieke methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling Rots en Water voor lessen en activiteiten	1-8	Rots- en Water basisschoolboek. Voor de bovenbouw basisboek. Staat in het lesrooster en regelmatig scholingsherhaling.
ons VierKeerWijzer-onderwijs, waarin samenwerking, een onderzoekende en open houding en vertrouwen aan de basis staan. In de bijlage onderaan dit document is de burgerschapswijzer toegevoegd. Deze beschrijft de doelen en het aanbod vanuit VierKeerWijzer.	1-8	kwaliteitskaart VierKeerWijzer en de burgerschapswijzer van VierKeerWijzer (zie bijlage bij dit document).
creatieve ontwikkeling	1-8	Bij het VierKeerWijzer onderwijs is veel ruimte en aandacht voor de creatieve ontwikkeling. De methode Laat Maar Zien wordt gebruikt als inspiratie. Voor muziek is er wekelijks voor alle groepen een vakleerkracht.
de klassenshows die alle groepen jaarlijks organiseren, waarin zang, dans en acteren centraal staan	1-8	voor het begin van het schooljaar worden ze vastgezet op de schoolagenda.
jaarlijks een cultuurdag met workshops en juffen- en meestersdag met cultureel tintje.	1-8	staan in de jaarplanning en/of takenlijst. Cultuurcoördinator helpt of denkt mee in organisatie. Budget geborgd in begroting.
projecten van Samenwelzijn: zoals Halt, social media enz.	(6)7-8	financiering door en in samenwerking met de gemeente. Wordt jaarlijks vooraf ingepland.
jongerenwerkers van Samenwelzijn zijn wekelijks op school.	7-8	iedere week zijn zij aanwezig op school en maken actief contact met vooral de kinderen van de bovenbouw. Budget vanuit de gemeente geborgd voor meerdere jaren.
het creëren van een veilig pedagogisch klimaat waarin kinderen zichzelf kunnen zijn en waarin zij op een respectvolle manier leren omgaan met de ander	1-8	schoolafspraken, jaarlijks aan de start van het schooljaar, gouden, zilveren en bronzen weken. Rots & Water en Trefwoord gebruiken we in alle groepen en staan wekelijks op het rooster.

het voeren van kringgesprekken en nieuwsgesprekken met aandacht voor actuele onderwerpen, maar ook persoonlijke omstandigheden van kinderen	1-8	vastgelegd in het lesrooster en omgangsprotocol
aandacht hebben voor actuele maatschappelijke thema's bij met name de oudste leerlingen (o.a. 4 mei herdenking, Prinsjesdag, verkiezingen)	5-8	volgen en bespreken van het nieuws. Dag van vandaag en Jeugdjournaal. Staat in het lesrooster.
het vertonen van voorbeeldgedrag door leerkrachten; zij gaan op een respectvolle manier met elkaar, de leerlingen en ouders om	1-8	geborgd in het omgangsprotocol.
het op velerlei wijze iedere dag weer aandacht schenken aan de sociaal emotionele ontwikkeling van de kinderen	1-8	op school praten wij en werken wij aan de volgende punten: <ul style="list-style-type: none"> • Zelfvertrouwen en weerbaarheid (Rots en Water) • Gevoelens van zichzelf en anderen • Inleven in de ander • Waarden en normen (Gouden- en zilveren weken) • Conflicten oplossen (Rots en Water) • Relaties en seksualiteit (Rots en Water, Gouden- en zilveren weken en lentekriebels)
het hanteren van ons omgangsprotocol	1-8	geborgd in het omgangsprotocol, aandacht in de startvergadering.
het direct bespreekbaar maken van conflicten en kleine ruzies	1-8	kinderen gelijk naar de leerkracht laten komen, korte lijnen tussen leerkrachten. Uitpraten met alle betrokkenen. Geborgd in het omgangsprotocol.
leren zorg dragen voor eigen spullen, die van anderen en materialen van school (o.a. helpen schoonmaken)	1-8	staat in omgangsprotocol/schoolafspraken. Materiaal bewaarders VierKeerWijzer magazijn. Schuurbewakers na grote pauze. Is deels leerkracht- kindafhankelijk.
leren zorg dragen voor elkaar (o.a. samenwerken, koppelen van oude en jongere kinderen bij activiteiten en het gezamenlijk buiten spelen)	1-8	schoolregels > staan in ons omgangsprotocol en worden besproken bij kwaliteitskaart
het samen de schoolregels doornemen en samen eigen klassenregels opstellen	1-8	aanvang schooljaar en bij zilver en brons weken.
het regelmatig organiseren van bijeenkomsten met de gekozen leerlingenraad. De kinderen nemen zo kennis van democratische principes en	3-8	iedere maand komen de kinderen van de leerlingenraad bij elkaar voor overleg. Borgen door directeur, data staan in de jaarplanning.

hebben invloed op het gevoerde beleid en activiteiten		
kinderen mogen zelf lessen verzorgen en krijgen verantwoordelijkheid bepaalde doelen te halen, bv. spreekbeurt, taal- of rekenles.	1-8	<ul style="list-style-type: none"> -stip bij VierkeerWijzer -vertelkring -spreekbeurt/ werkstuk 5 t/m 8 -kranten/nieuwsitem (groep 7-8) <p>Incidenteel kinderen een tekenles of zo laten geven. Kinderen kiezen eigen kaarten en opdrachten bij VierKeerWijzer</p>

ouderbetrokkenheid, betrokkenheid
 bij samenleving via buurt, gemeente,
 maatschappelijke culturele instellingen
 via projecten, excursies en participatie

wat	groep(en)	hoe/borging
deelname aan de nationale dag van de duurzaamheid	1-8	om het jaar schoolbreed een activiteit, geborgd via Jaarkalender en taaktool
project "Houd Nederland schoon"	7-8	jaarlijkse activiteit
samenwerking met (sport)verenigingen in en om het dorp	3-8	3-8 tennisclinics + bootcampen 7/8 vogelhuisjes (2-jaarlijks) organisatoren en leerkrachten plannen het samen in.
uitnodigen gasten, die vanuit hun beroep of rol in de samenleving kunnen vertellen (bv. burgemeester, zorgmedewerker etc.)	1-8	organisatoren of leerkrachten doen zelf een aanvraag. Aanbod vanuit de gasten wordt doorgestuurd naar de desbetreffende leerkrachten.
deelname van leerlingen tijdens de dodenherdenking op 4 mei in Dalfsen	7-8	jaarlijks uitnodiging van de gemeente Dalfsen voor groep 7/8 Gedicht en leggen van bloem.
het organiseren van schoolactiviteiten, die gericht zijn op het leren kennen van eigen talenten en interesses. Denk dan aan: themaweken, bezoeken van voorstellingen, musea, bedrijven, beroepsbeoefenaars en cultureel erfgoed	1-8	wordt opgenomen in de jaarplanning. Bij organisatie nadenken over kansen voor verbinding met talenten en/of personen/organisaties. Jaarlijks schoolthema's VierKeerWijzer en jaarfeesten, zoals Kerst, cultuurdag en juffen- en meestersdag.
diverse excursies/uitstapjes bv. musea met aandacht voor rechten van de mensen of Tweede Wereldoorlog (thema bezetting en macht).	7-8	Tweede Wereldoorlog project in de bovenbouw eenmaal per twee jaar. Activiteiten worden opgenomen in de jaarplanning.
het actief betrekken van ouders bij het maken van beleid van de school door middel van bijvoorbeeld vragenlijsten, koffiemomenten en deelname aan MR en OR. Wij denken dat dit ook uitstraling heeft naar onze leerlingen, opdat zij leren dat hun ouders ook meepraten over hun school.	1-8 (ouders)	zie beschrijving in eerste kolom koffiemomenten en vragenlijsten zijn geborgd in jaarplanning/schoolplan. Ouders van de school worden betrokken bij de OR en MR. Directie zet vragenlijsten uit, neemt deel aan koffiemomenten en is aanwezig bij de MR en OR.

vieren, dienstbaarheid.
 betrokkenheid bij lokale
 (geloofs)gemeenschap,
 liefdadigheidsinstellingen
 club en buurthuis, verenigingen.

wat	groep(en)	hoe/borging
het organiseren van activiteiten voor goede doelen tijdens de jaarlijkse goede doelenactie.	1-8	Jaarlijks een schoolbrede actie. Niet elk jaar hetzelfde. Keus uit bv. flessenactie-karweitjes-sponsorloopmarkt-schoenendoosactie. Evt. combi. Organisatie door leerlingenraad en/of OR. Doelen dichtbij en veraf afwisselen of combineren. Kinderen via de leerlingenraad betrekken bij het bepalen van het doel en uitwerking van de actie (taak directeur)
leren zorgdragen voor het milieu in en rondom de school (o.a. afval scheiden, batterijen en vet inzamelen, plein en tuin opruimen)	1-8	opruimbel, klusjes groep 8, dag van de duurzaamheid (2-jaarlijks).
schoolvieringen: Het stilstaan bij en vieren van religieuze feesten zoals Kerst, Carnaval en Pasen, maar ook bijvoorbeeld de opening van het schooljaar.	1-8	we staan er bij stil, soms in de klas, soms in de kerk of op het leer- of schoolplein.
vieren bijzondere gebeurtenissen in de klas met b.v. de klassenkaars	1-8	jaarlijks een nieuwe kaars met aandacht daarvoor in de openingsviering
vieren van klassenshows, jubilea van collega's of school, afscheid van groep 8/collega's waar mogelijk samen met ouders en andere betrokken	1-8	opnemen in de jaarplanning. Mensen actief uitnodigen voor bijeenkomsten via nieuwsbrief, dorpsblad, mail of ouderapp.
bijwonen dorpsbijeenkomsten door vertegenwoordiging school		directeur zit in dorpsapp en leest het dorpsblad. De directeur wordt ook actief uitgenodigd door bv. Plaatselijk Belang.

bijlage: Burgerschap binnen VierKeerWijzer

De geel gearceerde teksten verwijzen naar burgerschapsdoelen die ook binnen VierKeerWijzer aan de orde worden gesteld.

Burgerschap binnen VierKeerWijzer

Doelen Burgerschap zijn onder verschillende kerndoelen onder te brengen. Binnen VierKeerWijzer worden naast specifieke doelen die vallen onder de kerndoelen wereldoriëntatie (oriëntatie op jezelf en de wereld (OJW) ook doelen gehaald die als vaardigheden geoefend worden en zeker ook in dienst staan van Burgerschap. Hieronder een overzicht van vaardigheden die door de werkwijze van VierKeerWijzer getraind worden.

V van Vragen

- Doelgerichtheid
- Onderzoekende houding
- Begrijpend lezen en luisteren
- Opzoekvaardigheden, diverse bronnen kunnen hanteren
- Leren leren door aantekeningen maken

I van Ik

- Voorkennis activeren
- Eigen vragen stellen:
- Nieuwsgierig zijn
 - De durf om eigen vragen te hebben
 - Verdiepen in onbekende onderwerpen
- Themamuur:
- Woordenschat
 - Leren leren (logisch ordenen, visualiseren, hardop verwoorden, samenvatten)
 - Taal en lezen, woorden en letters

E van Ervaren en Experimenteren

- Durven/kunnen kiezen, verantwoordelijkheid nemen
- Taakbesef
- Begrijpen van opdrachten
- Zelfstandigheid
- Omgaan met uitgestelde aandacht en hulp vragen
- Samenwerken en –spelen, samen leven
- Expressie en fantasie
- Omgaan met materialen en technieken
- Normen en waarden, respect voor elkaar
- Houden aan afspraken

- Eigen talenten leren kennen, positief zelfbeeld ontwikkelen
- Respect voor de (talenten van de) ander, iedereen is verschillend
- Planmatig werken
- Informatie verwerven uit verschillende bronnen
- Strategieën van leren leren (begrijpend en studerend lezen)
- Nieuwe dingen durven kiezen
- ICT; mediawijsheid

R van Resultaat

- Reflectie op eigen werk en handelen
- Samenvatten
- Op de stip verwoorden
- Kritische houding
- Voor de groep durven staan
- Eigen mening geven
- Mondeling taalgebruik
- Ordenen kennis, hoofd- en bijzaken onderscheiden (kennistest)
- Presentatievaardigheden
- Kritisch luisteren
- Leren leren door aantekeningen maken
- Strategieën van leren leren (begrijpend en studerend lezen)
- Schriftelijk taalgebruik (verslagen, presentaties, aantekeningen, kennistest, enz.)
- Eigenaarschap, verantwoordelijkheid dragen
- Leren leren door aantekeningen te maken op een manier die bij de eigen leerstijl past
- Positief zelfbeeld

Sinds augustus 2021 is de nieuwe wet Verduidelijking van de burgerschapsopdracht van kracht. Deze wet beschrijft specifiek dan voorheen wat er van scholen wordt verwacht rondom burgerschap. Scholen vroegen SLO ook naar een voorbeeld van een doorgaande leerlijn voor burgerschap. In dit document hebben wij het door het SLO gemaakte schema als bron gebruikt voor onderstaand overzicht. Je ziet welk onderdeel in welk thema en in welke bouw terugkomt.

In welke groep welk thema draait is afhankelijk van de gekozen bouwinding (3 of 4 bouwen). Dit kan soms wisselen. We zorgen op de St. Cyriacus dat alle thema's en leerlijnen aangeboden worden via onze VierKeerWijzer-jaarplanning.

De schuingedrukte tekst valt niet direct onder VierKeerWijzer, maar is passend binnen de doelen Burgerschap.

Kennis van en respect voor de basiswaarden van de democratische samenleving			
Inhoud:	Onderbouw:	Middenbouw:	Bovenbouw:
<p>Vrijheid van meningsuiting, gelijkwaardigheid en gelijke behandeling.</p> <p>Verdraagzaamheid en tolerantie</p> <p>Afwijzen van discriminatie</p>	<p>Regels en afspraken thuis en in de klas, dragen van verantwoordelijkheid:</p> <p><i>Ieder schooljaar wordt gestart met het samen maken van afspraken over hoe wij met elkaar omgaan. Onze afspraken hangen duidelijk zichtbaar in de klas. Waar nodig worden de afspraken samen met de groep besproken, eventueel bijgesteld en vastgesteld.</i></p> <p>Met name tijdens het werken in een vrijere situatie (hoeken en buiten) worden met de kinderen afspraken gemaakt over samenspelen, eigen verantwoordelijkheid dragen t.o.v. anderen, de materialen, de eigendommen van anderen. De verantwoordelijkheid die men samen en individueel draagt t.a.v. het spelen en werken. Zo nodig worden deze aandachtspunten dagelijks herhaald voor en na de speel- en werktijd (het werken in hoeken).</p>	<p>Regels en afspraken op school en in de leefomgeving, dragen van verantwoordelijkheid:</p> <p><i>Ieder schooljaar wordt gestart met het samen maken van afspraken over hoe wij met elkaar omgaan. Onze afspraken hangen duidelijk zichtbaar in de klas. Waar nodig worden de afspraken samen met de groep besproken, eventueel bijgesteld en vastgesteld.</i></p> <p><i>Kinderen van de middenbouw hebben zitting in de leerlingenraad.</i></p> <p>Met name tijdens het werken in een vrijere situatie (keuzelessen) worden met de kinderen afspraken gemaakt over samenwerken, eigen verantwoordelijkheid dragen t.o.v. anderen, de materialen, de eigendommen van anderen. De verantwoordelijkheid die men samen en individueel draagt t.a.v. het werken en het (eind)product. Zo nodig worden deze aandachtspunten dagelijks herhaald voor en na de keuzeles. Met name in de startweek van ieder thema worden de gezamenlijk opgestelde kaders en criteria uitgebreid besproken. Om goed samenwerken tussen de</p>	<p>Regels en afspraken op school en in de leefomgeving, dragen van verantwoordelijkheid:</p> <p><i>Ieder schooljaar wordt gestart met het samen maken van afspraken over hoe wij met elkaar omgaan. Onze afspraken hangen duidelijk zichtbaar in de klas. Waar nodig worden de afspraken samen met de groep besproken, eventueel bijgesteld en vastgesteld.</i></p> <p><i>Kinderen van de bovenbouw hebben zitting in de leerlingenraad.</i></p> <p>Met name tijdens het werken in een vrijere situatie (keuzelessen) worden met de kinderen afspraken gemaakt over samenwerken, eigen verantwoordelijkheid dragen t.o.v. anderen, de materialen, de eigendommen van anderen. De verantwoordelijkheid die men samen en individueel draagt t.a.v. het werken en het (eind)product. Zo nodig worden deze aandachtspunten dagelijks herhaald voor en na de keuzeles. Met name in de startweek van ieder thema worden de gezamenlijk opgestelde kaders en criteria uitgebreid besproken. Om goed samenwerken tussen de</p>

		kinderen te bevorderen wordt gebruik gemaakt van de SamenWijzer.	kinderen te bevorderen wordt gebruik gemaakt van de SamenWijzer.
Inspraak van burgers, verkiezingen, rol burger, burgemeester, minister, koning		Wetten en afspraken in de maatschappij: Thema Ik woon in Nederland (gemeente) Thema Oost en West (provincie)	Wetten en afspraken in de maatschappij: Thema West-Europa Thema Pruiken en revoluties Thema Europa Thema Oorlog en handel
Grondrechten, rechten van het kind, rechten van de mens			Thema Industrie Thema Pruiken en Revoluties Thema Azië en Oceanië
Rechter en rechtspraak			Thema In de middeleeuwen

Kennis over en respect voor verschillen en het uitgangspunt dat mensen in gelijke gevallen gelijk worden behandeld			
Inhoud:	Onderbouw:	Middenbouw:	Bovenbouw:
Het gaat hier over overeenkomsten en verschillen met betrekking tot: geslacht, gender, seksuele diversiteit, familie en thuissituatie, mogelijkheden en beperkingen	<i>Tweejaarlijks project Lentekriebels</i> Thema Mijn lijf	<i>Tweejaarlijks project Lentekriebels</i> Thema Mijn lijf	<i>Groep 8 Jaarlijks project Lentekriebels</i> Thema Gezondheid Thema Mijn lichaam Thema Groeien
Het gaat hier over overeenkomsten en verschillen met betrekking tot: politieke gezindheid, culturele identiteit, godsdienst en levensovertuiging	Thema Wonen Thema Ik hou van Holland Thema Hallo Wereld Thema Kunst	Thema Ik hou van Holland Thema Hallo Wereld Thema Kunst Thema Ridders en kastelen Thema Ik woon in Nederland Thema Toen en nu	De wereldthema's West-Europa, Europa, Mundus Novus, Azië en Oceanië en Afrika De geschiedenisthema's, waarin de 10 tijdvakken en de canon van de Nederlandse geschiedenis* aan bod komen, met name ook in de thema's Industrie, Pruiken en revoluties, Oorlog en handel, Twee keer oorlog en Man op de maan
Multiculturele samenleving Gelijkheid, discriminatie en slavernij			Thema Oorlog en handel Thema Pruiken en revoluties Thema Azië en Oceanië Thema Twee keer oorlog Thema Mundus Novus Thema Man op de maan

*zie ook de verantwoording van de canon op webje-wijzer-startpagina leerkracht

Ontwikkelen van maatschappelijke competenties in samenhang met sociale competenties

Inhoud:	Onderbouw:	Middenbouw:	Bovenbouw:
<p>Het gaat hier over maatschappelijke competenties met betrekking tot: Pluriformiteit; openstaan voor andere meningen en bereid zijn tot samenwerking Democratie: omgaan met de vorm waarin er gezamenlijk of via vertegenwoordiging beslissingen worden genomen</p>	<p>De leerling doet ervaring op met het hebben en verwoorden van eigen ideeën en voorkeuren. Hij of zij laat zijn/haar stem horen bij het nemen van beslissingen</p>	<p>De leerling doet ervaring op met het luisteren naar meningen en opvattingen van anderen, door te vragen en in eigen woorden samen te vatten. De leerling doet ervaring op met samen met andere een compromis te vinden waarin rekening wordt gehouden met ieder.</p>	<p>De leerling doet ervaring op met debatteren over actuele en maatschappelijke kwesties waarover verschillende ideeën bestaan. De leerlingen leren zich te laten informeren, te luisteren, door te vragen, de verschillende ideeën te benoemen en een eigen afweging te maken. De leerling doet ervaring op met samen met anderen manieren te vinden om tot een besluit te komen.</p>
<p>Dit doel komt voornamelijk binnen taal- en sociaal-emotionele ontwikkeling-methodes aan bod, maar het zijn doelen die ook binnen VierKeerWijzer passen en deels al worden aangeboden. Voorbeelden zijn:</p>	<p>Op de stip deel je een nieuw weetje</p> <p>Kinderen leren een eigen kaart te kiezen en te verwoorden waarom hij of zij deze keuze heeft gemaakt</p> <p>Bij het thema Kunst wordt gevraagd naar jouw smaak.</p> <p>Bij diverse thema's wordt bij de Ik-opdracht gevraagd naar jouw mening, die je op de stip kunt verwoorden en eventueel verdedigen</p>	<p>Op de stip deel je een nieuw weetje</p> <p>Kinderen leren een eigen kaart te kiezen en te verwoorden waarom hij of zij deze keuze heeft gemaakt</p> <p>Bij diverse thema's wordt bij de Ik-opdracht gevraagd naar jouw mening, die je op de stip kunt verwoorden en eventueel verdedigen</p>	<p>Op de stip deel je een nieuw weetje</p> <p>Kinderen leren een eigen kaart te kiezen en te verwoorden waarom hij of zij deze keuze heeft gemaakt</p> <p>Bij diverse thema's wordt bij de Ik-opdracht gevraagd naar jouw mening, die je op de stip kunt verwoorden en eventueel verdedigen</p>
<p>Ontwikkelen van sociale competenties in samenhang met maatschappelijke competenties</p>	<p><i>Zie voorgaand vaardighedenoverzicht</i></p>		

De school zorgt voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de basiswaarden en creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden

Inhoud:	Onderbouw:	Middenbouw:	Bovenbouw:
<p>Het gaat erom dat de school zorgt voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een schoolcultuur waarin de waarden van de school en de basiswaarden van de democratische rechtsstaat zichtbaar zijn • Een onderwijsaanbod waarin leerlingen worden gestimuleerd om actief te handelen naar deze waarden 	<p>...een schoolcultuur waarin leerlingen en ouders kennismaken met de waarden van de school. Deze waarden sluiten aan op de basiswaarden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Vrijheid van meningsuiting</i> • <i>Gelijkwaardigheid en gelijke behandeling</i> • <i>Verdraagzaamheid en tolerantie</i> • <i>Afwijzen van discriminatie</i> <p>...een onderwijsaanbod waarin leerlingen steeds meer verantwoordelijkheid nemen voor elkaar en voor hun omgeving.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Ontmoetingen</i> • <i>Ervaring opdoen met met</i> • <i>Oefenen</i> 	<p>...een schoolcultuur waarin leerlingen en ouders kennismaken met de waarden van de school. Deze waarden sluiten aan op de basiswaarden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Vrijheid van meningsuiting</i> • <i>Gelijkwaardigheid en gelijke behandeling</i> • <i>Verdraagzaamheid en tolerantie</i> • <i>Afwijzen van discriminatie</i> <p>...een onderwijsaanbod waarin leerlingen steeds meer verantwoordelijkheid nemen voor elkaar en voor hun omgeving.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Ontmoetingen</i> • <i>Ervaring opdoen met met</i> • <i>Oefenen</i> 	<p>...een schoolcultuur waarin leerlingen actief oefenen met en handelen naar de basiswaarden en de waarden van de school.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Vrijheid van meningsuiting</i> • <i>Gelijkwaardigheid en gelijke behandeling</i> • <i>Verdraagzaamheid en tolerantie</i> • <i>Afwijzen van discriminatie</i> <p>...een onderwijsaanbod waarin leerlingen steeds meer verantwoordelijkheid nemen voor elkaar en hun omgeving.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Ontmoetingen</i> • <i>Ervaring opdoen met</i> • <i>Oefenen met</i> • <i>Afstemmen op</i> • <i>Individueel en collectief belang afwegen</i>

Aanvullend: ieders verantwoordelijkheid t.a.v. onze leefomgeving

Inhoud:	Onderbouw:	Middenbouw:	Bovenbouw:
Verantwoordelijkheid dragen voor de leefomgeving; dier, milieu, duurzaamheid	<p>Thema Het is koud</p> <p>Thema In de dierentuin</p> <p>Thema Van de boerderij</p> <p>Thema Op safari</p> <p>Thema Vogels in de winter</p> <p>Thema Makoce</p>	<p>Thema Poolgebieden</p> <p>Thema Natuur om je heen</p>	<p>Thema Moeder Aarde</p> <p>Thema Wereldieren</p> <p>De wereldthema's West-Europa, Europa, Mundus Novus, Azië en Oceanië en Afrika</p>